

ŞİMALİ ABŞERON QIRIŞIQLIQ ZONASININ LİTOSTRATİQRFIYASI VƏ NEFTQAZLILIĞI BARƏDƏ

***Qurbanov V.Ş., **Abbasova Q.Q.**

**AMEA Neft və Qaz İnstitutu, **Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti*

Abşeron arxipelaqının, əsasən də onun ŞQ hissəsinin (Qoşadaş, Abşeron küpəsi, Darvin) neftlilik-qazlılıq perspektivliyi, Quba-Xəzəryanı NQR-də olduğu kimi, Mezozoy-Kaynozoy çöküntü kompleksi, Təbaşir, Miosen və Pliosen çöküntülərilə əlaqədardır. Quba-Xəzəryanı NQR-in ayrı-ayrı sahələrində (Şurabad, Keşçay, Siyəzən) Təbaşir çöküntülərindən neft-qaz alınmışdır. Həmin çöküntülər dənizdə yerləşən Yaşma-dəniz, Abşeron küpəsi, Q.Abşeron, Qoşadaş kimi iri antiklinal strukturların geoloji quruluşunda iştirak edir və onların da neftlilik-qazlılıq baxımından perspektivli olması çox inandırıcıdır. Abşeron küpəsi qalxımının ŞŞq qanadında qazılmış dərin və struktur-axtarış quyularında qazıma vaxtı (Balaخانı, QÜQ, QD, QA, QaD) MQ-nin ayrı-ayrı horizontlarından neft axını alınmışdır.

Belə ki, strukturun həmin qanadındakı quyulardan, Qırmaki lay dəstəsindən $25-30 \text{ m}^3/\text{gün}$ başlanğıc debiti ilə neft axını alınmışdır. Bundan başqa, Abşeron küpəsinin CQ qanadının CŞq periklinal hissəsində yerləşən quyuda Qala lay dəstəsi çöküntülərindən $150-200 \text{ min m}^3/\text{gün}$ qaz fontanı, $15-20 \text{ m}^3/\text{gün}$ debiti ilə kondensat alınmışdır.

Qərbi Abşeron sahəsində isə 1985-ci ildə strukturun ŞŞq qanadında qazılmış quyuda Qırmaki lay dəstəsindən $70 \text{ m}^3/\text{gün}$ neft axını alınmaqla, eyniadlı

yataq açılmışdır. Strukturun CQ qanadında qazılmış quyularda sınaq zamanı Qırmakialtı və Qırmaki lay dəstələrindən müsbət nəticələr alınmışdır.

Qoşadaş sahəsində qazıma zamanı Miosen çöküntülərindən güclü qaz fontanı müşahidə edilmişdir.

Qoşadaş strukturunun tağ və tağyanı hissələrində MQ çöküntülərinin üst hissəsi yuyulmuşdur. Ona görə də neft-qaz axtarışı baxımından qalxımın qanad hissələri, MQ-nin alt şöbəsi, qanad və tağyanı hissələrdə isə Miosen-Paleogen, Mezozoy çöküntüləri maraq doğurur.

Şimali Abşeron qalxımlar zonasının davamında, Təngi-Beşbarmaq antiklinoriumunun Şurabad sahəsində qazılmış quyu Alt Təbaşirin Alb yaşlı çöküntülərinin Küllülü qumdaşlarından 100 000 m³/gün debiti ilə istismara daxil edilmişdir.

Xızı sinklinoriumunun Bəyimdağ-Təkçay sahəsində 3, 20 və s. quyularda Valanjinin terrigen-karbonatlı çöküntülərindən 62 000 - 67 000 m³/gün qaz, 3-13 t/gün kondensat alınmışdır.

Bu sahədə ən çox maraq kəsb edən lay Qırmaki dəstəsinin dabanıdır. Abşeron küpəsi strukturunun tağyanı hissəsində qazılmış quyular QA və Pont çöküntülərinin kəsilişdə iştirak etmədiyini göstərir. Bu hissədə QD bilavasitə Diatom çöküntülərinin üzərində bucaq uyğunsuzluğu ilə yatır. Bu faktlar Abşeron küpəsi rayonunda neft-qaz yatağının Q-CQ istiqamətində uzanan qırılmalarla əlaqədar olmasını təsdiq edir. Qoşadaş sahəsində də qazılmış quyularda QA çox az bir qalınlıqla Miosen çöküntülərinin yuyulma səthinin üzərində yatır. Q. Abşeron sahəsində 1989-cu ildə 39 saylı quyudan QD-dən, 1990-cı ildə isə 5 saylı quyudan QA çöküntülərindən neft axını alınmışdır.

Tədqiqat sahəsindən şimalda yerləşən, tektonik zonanın ŞQ-dəki Siyəzən monoklinalında Çokrak, Maykop, Eosen, Üst Təbaşir çöküntülərindən neft hasil edilir. Bu baxımdan, Qoşadaş sahəsində də istər Neogen, istərsə də Təbaşir çöküntülərinin perspektivliliyi olduqca yüksəkdir.

Bütün toplanmış geoloji-geofiziki materiallara əsaslanaraq, onun yaxınlığında olan sahələrdə açılmış və işlənməkdə olan neft-qaz yataqlarını nəzərə alaraq, demək olar ki, Qoşadaş sahəsi də neftlilik-qazlılıq cəhətdən çox perspektivlidir.